

”Samen moeten we ervoor zorgen dat preventie gaat beklijven”

Interview met Hugo Backx, directeur van GGD GHOR Nederland

Hugo Backx is directeur van GGD GHOR Nederland en bestuurslid van de Federatie voor Gezondheid. Na een periode van negen maanden, waarin de coronapandemie zijn professionele leven beheerste, heeft hij sinds kort weer tijd en ruimte om zich in te zetten voor de beweging van nazorg naar voorzorg. Nathalie de Sousa besprak dit veelbewogen afgelopen jaar, de preventieplannen van GGD GHOR Nederland en de verbondenheid met de Federatie voor Gezondheid met hem.

Hoe is met je? Hoe heb je je staande gehouden in het midden van de corona-storm?

Het gaat eigenlijk wel goed. Dit voorjaar zorgde natuurlijk voor flink wat adrenaline: we kwamen met corona plots in een unieke situatie, waar we direct op moesten handelen. Dat hoort op zich bij ons domein, de publieke gezondheid, maar niet eerder waren wij als koepelorganisatie – met vooral beleidsmakers – zó in beeld gekomen. De meeste crises en uitbraken vinden lokaal plaats en worden door de lokale GGD'en opgepakt. Nu was het ineens ook aan ons. Met snel schakelen hebben we sindsdien heel wat bereikt. Daar ben ik echt trots op. Mensen beseffen meestal niet dat op grote schaal testen helemaal geen kerntaak van de GGD is, dat deden de huisartsen en laboratoria. Inmiddels hebben we rond de 150 teststraten, 20 XL straten opgetuigd en al ruim 4 miljoen tests afgenomen. Een bijzondere prestatie. Inmiddels hebben we een aparte Corona-programma organisatie binnen GGD GHOR Nederland opgezet. Dat betekent dat ik na negen maanden fulltime coronafocus mij ook weer met andere belangrijke zaken kan bezighouden. Ook dat is fijn.

Je hebt het over adrenaline. Wat doe je, als die is uitgewerkt? Waar haal jij de veerkracht vandaan?

Heel duidelijk: uit mijn team. We hebben bewust veel geïnvesteerd in overleg en samenwerking op alle niveaus, tot en met de uitvoering. Dat geeft extra kracht, dat samen doen, ook met de beperkingen van online. We hebben echt wel eens gedacht: hoe gaan we hier uit komen? Maar al die mensen die in deze tijd tot ons gekomen zijn. Die hier nu werken omdat ze willen bijdragen, helpen, meedoen - en al die mails, brieven en telefoontjes van mensen die wilden helpen: dat is prachtig. Dat geeft energie om door te gaan.

GGD GHOR Nederland gaat de discussie aan over de robuuste GGD. Wat versta je daaronder, in relatie tot preventie?

Corona heeft het belang van preventie als een mix van maatregelen, die enerzijds worden opgelegd door de overheid en anderzijds een appel doen op het gedrag van mensen, nog eens extra aangetoond. Een ongezonde leefstijl maakt bovendien extra kwetsbaar. Preventie, gezondheidsbeleid en -bevordering kunnen mensen weerbaarder maken. Corona heeft in die zin een enorm momentum gecreëerd om op door te bouwen. Wij zetten de komende tijd dan ook in op een stevige verankering van preventie in het zorgstelsel. Een robuuste preventie- infrastructuur met een robuuste GGD. Samenwerking is daarbij de sleutel tot succes. En hoewel de samenwerking tussen de domeinen nog wel eens moeizaam kon verlopen, hebben we dit jaar gezien dat het niet alleen móet, maar ook kán. Nog nooit is er zoveel contact geweest met de ziekenhuizen. En tussen cure en preventie. Tegelijkertijd hebben we gezien dat de preventie-voorzorg-wereld onvoldoende was toegerust. Het beeld dat we hadden van de verbinding tussen cure en preventie bleek te rooskleurig.

Een echt brede aanpak van preventie – en dan heb ik het zeker niet alleen over de GGD – zou die verbinding drastisch verbeteren. Als er meer fietspaden zijn, gaan meer mensen bewegen; als de lucht schoner is, draagt dat bij aan de gezondheid van mensen. Dat moet prominent op de agenda van het nieuwe kabinet.

Kun je al iets zeggen over hoe jullie dat willen bereiken?

Het zorgstelsel in Nederland loopt vast. De betaalbaarheid en de uitvoerbaarheid moeten onder de loep genomen worden. Dat vindt het kabinet ook. Grijpen we niet in, dan zitten we al vrij snel met een onbetaalbare stijging van de zorgkosten. Ook het aantal mensen dat dure zorg nodig heeft, moet drastisch omlaag: je wilt niet, dat mensen telkens opnieuw voor dezelfde ingreep naar het ziekenhuis moeten, of een zware ingreep moeten ondergaan, die met een betere leefstijl voorkomen had kunnen worden.

De preventie-infrastructuur waar wij als GGD'en voor staan, is mede gebaseerd op regionale arrangementen, waarbij het zorgdeel zich zowel met preventie als met het sociale domein verbindt. Gezamenlijke gezondheidsdoelen worden in de regio nagestreefd, daadwerkelijk voortbordurend op het Nationaal Preventieakkoord. Het stimuleren van een gezondere leefstijl, lesprogramma's op scholen, het verbinden van huisartsen aan trajecten bij de GGD of het koppelen van specialistische kennis aan die van de GGD: het zijn allemaal intensieve trajecten die structureel gefinancierd moeten worden. Dat kan niet betaald worden uit de zeer beperkte pot die er nu voor preventie is. Dat moet komen uit de 90 miljard die nu in het zorgstelsel zit. Ook gemeenten zullen middelen moeten vrijmaken om hun rol te pakken in het sociale domein en de zorgarrangementen.

Een integrale aanpak, dus?

Ja, met concrete doelen. Daarvan hebben we er al een aantal in het Nationaal Preventieakkoord vastgelegd, maar we merken nu hoe moeilijk het is om deze zonder infrastructuur in de regio over te nemen en daadwerkelijk te verwezenlijken. Zo blijft het rommelen in de marge. Dat moeten we niet langer accepteren. We zijn het stadium van wéér een nieuwe subsidieregeling op basis van het huidige stelsel voorbij: preventie moet fundamenteel en duurzaam worden verankerd in het stelsel.

Waarom heeft GGD GHOR Nederland destijds gekozen om lid te worden van de Federatie voor Gezondheid? En om in het bestuur plaats te nemen?

Wij geloven enorm in de netwerkbenadering in het aangaan van coalities. Stelselwijzigingen vragen om een breed maatschappelijk draagvlak, dat kun je niet alleen. Daarnaast moet er ruimte zijn voor het experiment, voor innovatie en voor kennisdeling binnen en tussen de domeinen. In dit netwerk is veel informatie aanwezig. We hebben samen het Nationaal Preventieakkoord voor elkaar gekregen en samen moeten we ervoor zorgen dat preventie de kans krijgt om te beklijven. Dit samen optrekken schept overigens ook verplichtingen. Je komt immers niet alleen iets halen: je bent lid omdat je zelf ook iets te bieden, te brengen hebt en wilt bijdragen aan het realiseren van gezondheidsdoelen. Dat is mijn invalshoek. Als je alleen kijkt of je je contributiegeld er wel uithaalt, zit je hier niet goed, denk ik. We zijn hard gegroeid de laatste jaren en hebben inmiddels een heel divers netwerk met aan de ene kant grote leden, gevestigde namen, en aan de andere kant private startups. Ieder met verschillende kwaliteiten, snelheden en belangen. Daarin schuilt de kracht van ons netwerk. Ik vind het mooi om mijn kwaliteiten in verbinding met anderen hier in te zetten: we hebben mensen die vernieuwend en creatief zijn en out-of-the-box durven te denken, daar ben ik heel blij mee. Tegelijkertijd zijn naast deze hemelbestormers ook realisten zoals ik nodig, die de haalbaarheid in de gaten houden en de route uitstippelen.

De FvG en GGD GHOR Nederland zijn beide lid van de Initiatiefgroep Preventieakkoord. Over een half jaar hopen we een nieuw kabinet te hebben. Hoe zorgen we ervoor dat onze doelen worden overgenomen in het volgende regeerakkoord?

We kunnen wel gelijk hebben in ons streven, maar gelijk krijgen is een vak. Dat vergeten mensen wel eens. We hebben het Preventieakkoord voor elkaar gekregen door mensen aan ons te binden die de kunst van het gelijk krijgen verstaan. Zoals bijvoorbeeld de werkgevers, de werknemers en het onderwijs. En dat moeten we nu opnieuw doen. Vooral met organisaties die maatschappelijk wat voorstellen. Het zal wel ingewikkelder worden. We willen nu structurele ingrepen, waar het initiële Preventieakkoord meer een teaser was, zij het met heel mooie doelstellingen. De regering heeft daar destijds 40-50 miljoen voor uitgetrokken. Niet echt schokkend. Niemand heeft hiervoor moeten inleveren. Dat wordt misschien straks toch anders. Om partijen te bewegen kleinere doelen op te offeren voor het grotere doel, is sterke overtuigingskracht nodig.

Denk je dat corona in dit proces kan werken als een katalysator?

Corona is zeker een versneller, maar we moeten daardoor niet denken dat we er al zijn. Vergeet niet dat het vorige Preventieakkoord in vier jaar tot stand is gekomen. Hopelijk gaat het nu sneller, maar het kan best nog wel even duren voor we het voor elkaar hebben. Dat is niet erg, zolang we maar goede kleine stappen blijven zetten – met af en toe een groter succes - en niet stilstaan: we moeten wel blijven bewegen. Zowel in onze strategie als in ons fysieke leven <lacht>.

Welk appel zou jij doen aan de leden voor 2021?

We voelen allemaal een grote betrokkenheid bij het thema. Dat vertalen we vervolgens allemaal naar onze eigen organisaties. Om het brede belang van publieke gezondheid in het vizier te houden, is het goed om dat eigenbelang, de eigen wereld, soms even los te laten en de ander en diens activiteiten te leren kennen. Die sfeer heerst overwegend binnen onze Federatie, maar soms zie ik die gedachte van 'what's in it for me' toch even prevaleren. Niet erg en soms zelfs nodig, maar laten we vooral blijven inzetten op het (leren) kennen van elkaars belangen, om van daaruit een mooie coalitie te vormen met een duidelijk gemeenschappelijk belang. Laten we onder de kerstboom alvast nadenken over hoe we anderen kunnen overtuigen van het belang van een stevige preventie-infrastructuur. Het zou mooi zijn als we in 2021 samen gelijk krijgen!

30 november 2020